

Reuzenhooiwagen nu ook in Limburg gevonden

A.T. Williams, Julianastraat 5, 6067 EV, Linne, awilliams@home.nl

Naar aanleiding van een hooiwageninventarisatie op de Meinweg met Hay Wijnhoven, de Nederlandse deskundige op dit gebied, realiseerde ik mij achteraf dat ik in 2008 opvallend grote hooiwagens had waargenomen op een bedrijfsterrain in Herkenbosch. Deze plek werd op 15 oktober 2011 nogmaals nader verkend. De grote hooiwagens bleken nog steeds aanwezig, waarbij het ging om de Reuzenhooiwagen (*Leibunum* sp. A) die recent door Hay Wijnhoven is beschreven als nieuwe invasieve soort voor Nederland (WIJNHOVEN et al., 2007; WIJNHOVEN, 2011a). Het betreft hier de eerste waarneming van de Reuzenhooiwagen in de provincie Limburg. In dit korte artikel wordt in het kort ingegaan op de herkenning en de ecologie van de soort (ontleend aan WIJNHOVEN, 2011a, 2011b) en de vindplaats in Herkenbosch.

HERKENNING

De Reuzenhooiwagen is gemakkelijk te onderscheiden van andere Nederlandse hooiwagensoorten. Het voornaamste kenmerk zijn de zeer lange poten, waarbij het tweede pootpaar wel tot negen centimeter lang reikt. Met een spanwijdte van 18 centimeter is de Reuzenhooiwagen de grootste spinachtige in ons land. De mannetjes en vrouwtjes zijn beide donker gekleurd met een groene metaalglans. Het vrouwtje is wat groter dan het mannetje en bij haar liggen kenmerkende lichte vlekken naast de oogheuvel en op het achterlijf. De lange poten zijn eveneens zwart gekleurd en hebben een witte ring aan de toppen van de tibiae [figuur 1].

Een ander opvallend kenmerk is het sociale gedrag van deze hooiwagensoort. De dieren kunnen clusters vormen van honderden tot zelfs duizenden exemplaren. Bij verstoring bewegen de dieren alle kanten op, waardoor het er uitziet alsof de cluster explodeert.

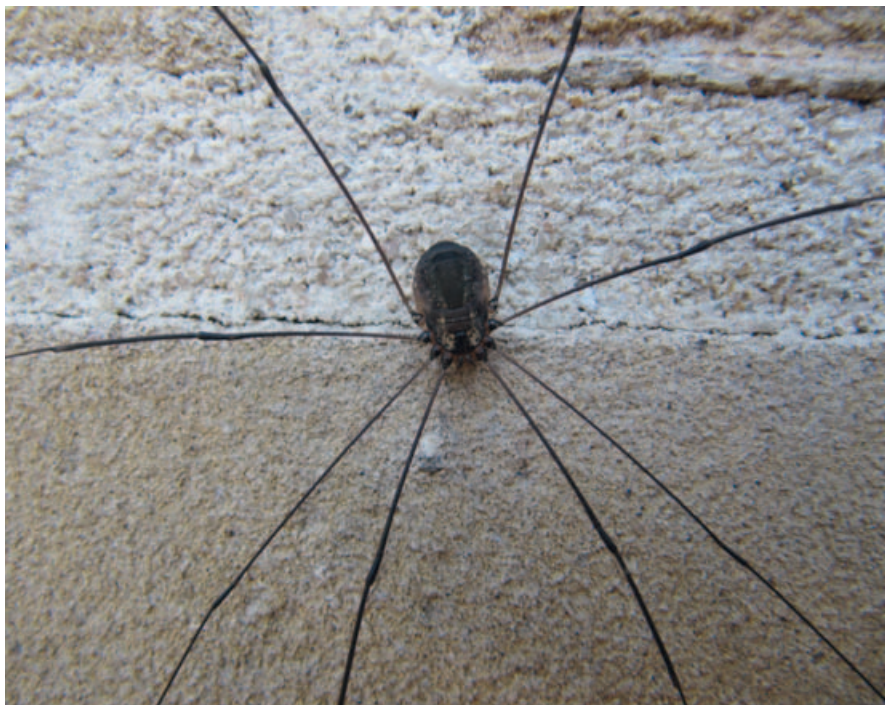
Over de precieze herkomst van de Reuzenhooiwagen is nog weinig bekend. Vanaf 2004 is geprobeerd de soort op naam te brengen. Uit onderzoek en DNA-analyse in de Verenigde Staten en Duitsland blijkt dat de herkomst van de soort in Noord-Afrika of het Iberische Schiereiland moet liggen. Met moleculaire technieken werd bevestigd dat de soort nauw verwant is aan *Leibunum rotundum*. Op dit moment wordt de Reuzenhooiwagen aangeduid met *Leibunum* sp. A totdat de precieze soortnaam bekend is (WIJNHOVEN, 2011a).

ECOLOGIE

De eerste ontdekking van de Reuzenhooiwagen dateert uit 2004 in de omgeving van Nijmegen (WIJNHOVEN et al., 2007). Hierna is de soort jaarlijks gemeld met vooral vondsten uit het oostelijke rivierengebied, Noord-Holland en uit de omgeving van Rotterdam en Utrecht. Buiten Nederland is de soort bekend uit Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Denemarken, België en Frankrijk.

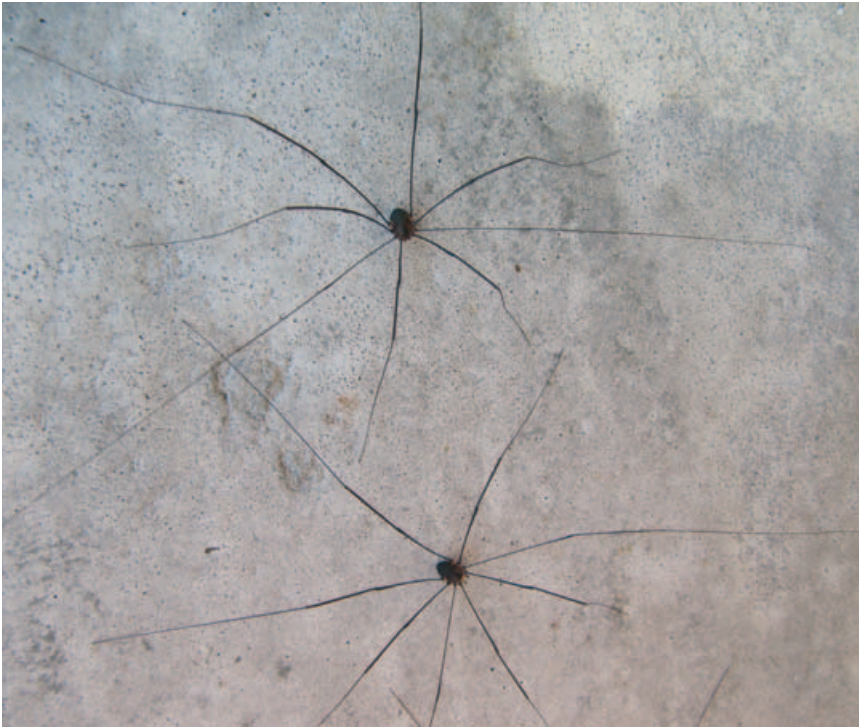
Het biotoop van de Reuzenhooiwagen bestaat vooral uit stenige materialen zoals (betonnen) muren, vervallen gebouwen, woonhuizen, bruggen en viaducten, begraafplaatsen en vergelijkbare habitats.

Reuzenhooiwagens zijn nachtactieve dieren, die zich na zonsondergang verspreiden en op jacht gaan naar vliegen, muggen en bladluizen. De kaken zijn relatief klein en de soort bezit geen gifklieren, waardoor de prooidieren over het algemeen vrij klein en zacht zijn. Een belangrijk aandeel van het dieet wordt gevormd door aas (dode insecten).

FIGUUR 1

Detail vrouwtje Reuzenhooiwagen (*Leibunum* sp. A) (foto: A.T. Williams).

FIGUUR 2

Twee mannetjes Reuzenhooiwagen (Leiobunum sp. A) op betonplaten (foto: A.T. Williams).

zich op een bedrijfsterrein op een industriegebied in Herkenbosch (coördinaten: 202.281-353.363). Het terrein is omheind door een muur van betonplaten. Tijdens het terreinbezoek zaten de meeste hooiwagens vlakbij de spleten tussen de betonplaten, die ze als schuilplaats benutten. Soms zaten groepjes mannetjes en vrouwtjes apart, maar ook gemengde groepen kwamen voor [figuur 2]. In totaal zijn er tijdens het bezoek 47 Reuzenhooiwagens geteld. Volgens de eigenaar van het terrein verzamelen de hooiwagens zich in de ochtend op een vaste plek en verspreiden ze zich over de betonnen muren naarmate de dag vordert en warmer wordt. Dit gedrag is door WIJNHOFEN (2011a) anders omschreven. Volgens hem zitten de Reuzenhooiwagens overdag in grote clusters en versprei-

Het paarseizoen van de Reuzenhooiwagen begint rond eind augustus en eindigt rond half december. Het mannetje klampt zich met zijn palpen vast aan een vrouwtje en geeft zijn sperma af aan twee zaadontvangende organen die in de legbuis (ovipositor) liggen. De bevruchting vindt pas plaats op het moment dat de eieren gelegd worden en deze de top van de legbuis passeren. Door hun eilegplaats wordt de relatie van de Reuzenhooiwagen met stenig materiaal duidelijk. De eieren worden tussen september en januari gelegd in spleten en gaten van muren en beton, die het vrouwtje zoekt met haar poten en palpen. De eieren overwinteren en komen in april uit (WIJNHOFEN, 2011b).

den zich 's nachts.

OPROEP

Bij deze vraag ik leden van het Natuurhistorisch Genootschap attent te zijn op opvallend grote hooiwagens. De beste periode om deze dieren waar te nemen is vanaf juli tot en met december. Nieuwe waarnemingen graag aan mij doorgeven op bovenstaand adres.

DANKWOORD

Mijn dank gaat uit naar Hay Wijnhoven voor het commentaar op de eerste versie van dit artikel.

LOCATIE HERKENBOSCH

De eerste locatie waar de soort in Limburg is gevonden bevindt

Summary

UNIDENTIFIED INVASIVE HARVESTMAN DISCOVERED IN LIMBURG

On 15 October 2011, the discovery of the so-called unidentified invasive Harvestman (*Leiobunum sp. A*) was verified in central Limburg in the Netherlands. This study builds on an earlier sighting that was made in 2008 at precisely the same location. This

Harvestman species was first identified in the Netherlands in 2004 and has since been encountered in various European countries. Its enormous size and its habit of congregating in clusters on walls are typical features of this species.

Literatuur

- WIJNHOFEN, H., 2011a. De invasieve hooiwagen

Leiobunum sp. A in Nederland (*Arachnida: Opiliones*). Entomologische berichten 71 (5):123-129.

- WIJNHOFEN, H., 2011b. Notes on the biology of the unidentified invasive harvestman *Leiobunum sp. (Arachnida: Opiliones)*. Arachnologische Mitteilungen 41 (21):17-30.

- WIJNHOFEN, H., A.L. SCHÖNHOFER & J. MARTENS, 2007. An unidentified harvestman *Leiobunum sp.* alarmingly invading Europe (*Arachnida: Opiliones*). Arachnologische Mitteilungen 34 (17):27-38.